

הידושיו של מקרא

פרשת תרומה

יהיה גם עושה וגם מעשה, והיינו שהקב"ה ציוה את ישראל להיות מעשים, שכל אחד ידאג להתרים אנשים אחרים בשביל הקב"ה, וכדפירש רש"י לשמי, וממילא התרומה שאמרו אינה על הציווי, אלא שעל כל אחד לקחת מאנשים האחרים תרומה, ורק על זה מבאר לך הכתוב איזה תרומה תקחו מאיתם, שיהא רק מאת כל איש אשר ידבנו לבו, והיינו שאינו עושה כן מחמת הציווי אלא מנדבת לבו, ממנו תקחו את תרומתי, והיינו שהיות וציוה הקב"ה על כל אחד לעסוק בזה ולהביא מן אחרים תרומות, חשש שגם הם עצמם יתנו התרומה מחמת הציווי, שיחשבו שגם בזה ציוום הקב"ה, ולזה אמר להם הקב"ה שהתרומה עצמה א"א שתהא בציווי אלא מנדבת לבו של כל אחד.

ואולי הטעם שציוה להם הקב"ה כן ולא ביקשם לתת תרומה בסתם, זה משום שמצד אחד אם לא יהא ציווי לא יתנו תרומה, ומצד שני לא רצה שיביאו התרומה בציווי, אלא רצה שיהא להם זכות שיבוא הדבר מנדבת ליבם, לכך ציוום לעסוק בדבר ולהביא אחרים ליתן, ובכך ממילא כבר כל אחד ינדב לבו ג"כ לתרום לבית ה'.

ולפי זה ניהא הכל, דבאמת אין סתירה בין הציווי לנדבת הלב, דשני דברים נפרדים הם, ולכך שייך לומר 'ויקחו' דבאמת בלקיחה איירי והיינו מאחרים, ולכך קראו

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כה, ב). בפסוק זה צריך ביאור כמה עניינים, בתחילה קשה מה דמתחיל הכתוב בציווי גמור 'ויקחו לי תרומה' ואילו אח"כ אומר הכתוב דרק מכל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, אבל אין ציווי שהיא חיוב לכל, אלא רק ע"פ נדבת הלב. עוד צריך ביאור מהו הלשון 'ויקחו' היה לכתוב לומר ויתנו לי תרומה, אלא דגם כאן משמע דלא מיירי הכא בנתינה אלא בלקיחה שהיא יותר ציווי, וא"כ קשה עוד קושיא איך שייך למיקרי לדבר שהיא ציווי בשם תרומה, היה לו לומר ויקחו לי חלקי, אבל תרומה שייך רק במה דהאדם תורם מעצמו.

עוד צריך ביאור מה שייך כאן לשון לקיחה, דהגם אם שייך כאן ציווי מ"מ שייך יותר לךשון הבאה כגון 'ויביאו' אבל לקיחה מה הקשרו לכאן. עוד צריך ביאור למי ציוה הקב"ה שיקחו לו תרומה, ולמי ציוה לקחת מן בני ישראל את התרומה, דאין לומר דהראשון ציוה לבני ישראל ואילו השני ציוה למשה, דא"כ היה לכתוב לומר מאת כל איש וכו' תיקח את התרומה בלשון יחיד, אלא דהכל ציוה לבני ישראל, ודבר תימה הוא שמצוום גם להביא וגם לקחת ממי שיביא.

ובפשיטות נראה דיש כאן ב' עניינים לכל איש ישראל, שרצה הקב"ה שכל אחד

הכתוב תרומה, דאותו אחר הנותנו באמת לתרומה ייחשב, דהרי מנדבת לכו הוא נותנו, וממילא גם ניהא למי היה הציוויים, דהציווי היה רק על לקחת מאחרים, ואילו התרומה שינדב לכו זה ממילא כל אחד ייתן.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה, ח).
לכאורה קשה הלשון שנקט הכתוב ושכנתי 'בתוכם', דהרי אם ביקשם הקב"ה לבנות לו בית קדושה וכדפירש ברש"י הק', למה אמר ושכנתי בתוכם, היה לו לומר ושכנתי 'בתוכו', והיינו באותו בית קדושה שיבנו, דהרי בתוכם משמע בתוך ישראל, וזה היה יכול לשכון גם קודם שיבנו לו בית, ולמה רק אחר שיבנו הבית ישכון בתוכם.

ועיין בתרגום אונקלוס כאן דתרגם 'ביניהון' והיינו בינותם, ואין הכוונה שישכון בתוך כל אחד מישראל, אלא לשכון בסביבותם וזהו בתוכם, ובזה ניהא דרק אחר שבנו לו הבית בינותם שכן הקב"ה בתוכם, אבל אם היה אומר ושכנתי בתוכו, היה משמע שרק בו הוא שוכן ואין כוונתו לשכון יחד עם ישראל, לכך נקט בתוכם והיינו בינותם.

ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת תעשו את הכרבים על שני קצותיו (כה, יט). עיין רש"י שכבר טרח לבאר למה לא הכליל הכתוב כאן ואמר ועשה שני כרובים מקצה ומקצה מזה, ולמה טרח הכתוב לומר ב' פעמים כרוב אחד מקצה מזה, דא"כ היה הו"א ללמוד דבכל קצה יעשו ב' כרובים, ולכך הדגיש הכתוב ואמר דבעינן כרוב אחד מזה וכרוב אחד מזה.

אבל עדיין קשה דהיה אפשר לומר ועשה כרוב אחד מקצה מזה ואחד מזה, וכבר היינו יודעים דבעינן מכל צד אחד, דהרי גם בהמשך הכתוב כתיב תעשו את הכרבים על שני קצותיו, וממילא למה חזר הכתוב ואמר שני תיבות בייטור, 'וכרוב' ו'מקצה'. עוד צריך ביאור בפסוק זה, דממשמעות הכתוב מקצה מזה מקצה מזה משמע דכשעושה את הכרובים בעינן לעשותם מן הקצוות, והיינו שיתחיל מן הקצוות וימשיך משם אל הכפרת, ואילו ברש"י כתב דלכך כתיב מן הכפרת תעשו את הכרבים, כדי לומר דמקשה תעשה אותם, ושהיו הכרבים עשויים בהמשך מן הכפרת, ולכאורה סתירה יש כאן, דמאין יתחיל לעשותם, מן הכפרת תחילה או מן הכרבים בקצוות תחילה.

ואולי יש לומר דבאמת בעינן להתחיל לעשותם מן הקצוות, ולכך כתיב ב' פעמים וכרוב ומקצה, לומר לך דמשם יתחיל לעשותם, וזה היה נצרך להדגיש, היות וכתיב אח"כ מן הכפרת תעשו את הכרבים, וכדי שלא תאמר דהמשמעות הוא להתחיל משם לעשותם וכנ"ל, לזה קמ"ל מכרוב מקצה דמתחיל מן הקצוות, ומה שכתיב מן הכפרת תעשו היינו רק לומר דבעינן לעשותם מקשה אחת. וממילא בזה ניהא ב' הקושיות, דלכך כתיב שוב וכרוב מקצה, לומר שמתחיל מן הקצוות, ולכך אין זה סותר מה דכתיב מן הכפרת תעשו, דשם איירי רק לגבי שבעינן לעשותם מקשה אחת יחד עם הכפרת, אבל סדר עשייתם מן הכרבים הם.

ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים וגו' (כה, כב). צריך ביאור דמצד אחד אומר הכתוב ונועדתי

לך, דמשמע דהקב"ה יהא נועד שם בשביל משה, ומשמע אבל לא עם משה אלא רק בשבילו, ואילו מיד ממשיך הכתוב ואומר ודברתי אתך מעל הכפרת, דמשמע שכן מיירי שמדבר עם משה ולא בשביל משה, ולכאורה תרתי דסתרי הם.

ועיין רש"י הק' שהקשה כאן קושיא אחרת, דכאן כתיב דמעל הכפרת דיבר עמו ה', ואילו במקום אחר כתיב וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור, דהיינו שהדיבור עמו היה מאוהל מועד ולא ממעל הכפרת. והביא שם לתרץ מן הספרי דמן הכתוב השלישי דכתיב ובבא משה מאוהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת, מתורץ הסתירה בין הכתובים, דבאמת משה היה נכנס למשכן וכשבא לפתח היה קול יורד מן השמים לבין הכרובים, ומשם היה יוצא ונשמע למשה באוהל מועד.

ולפי זה ניחא גם קושייתנו, דלכך כתיב ונועדתי לך, דהיינו שהקב"ה מתוועד שם רק בשביל משה ולא עמו ממש, דהרי מה היה שומע הקול באוהל מועד, רק דהאמת היא ש'ודברתי אתך מעל הכפרת', דמשם היה יוצא הקול אליו, ובזה גם ניחא למה כתיב וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור, דבאמת היה הדיבור אליו ולא אתו, דהדיבור אתו היה מעל הכפרת, רק שבא אליו לאהל מועד. רק דעדיין קשה למה כתיב שם 'מ'אהל מועד, היה צריך למינקט 'לאהל מועד, דהרי לא משם היה בא הקול אליו אלא לשם.

ועיין שם (ויקרא א, א) ברש"י שביאר דמאהל מועד למידים שהיה הקול מפסיק באהל מועד, ולא היה יוצא חוצה לו, וממילא לפי זה ניחא, דלכך לא כתיב לאהל מועד, דהיה משמע שהיה מגיע

הקול עד אהל מועד ששם נמצא משה, אבל ה"ה שהיה יוצא גם החוצה, וזה קמ"ל דמאהל מועד שמע משה, והיינו שרק שם היה שומע הקול, אבל חוצה לו לא היה שומע, אבל אין כוונת הכתוב לומר דהקול עצמו משם בא, דהרי הוא בא ממעל הכפרת וכנ"ל.

וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר

(כה, מ). צריך ביאור מהו הלשון שנקט הכתוב 'וראה', ואח"כ כתב מה יעשה והיינו 'ועשה בתבניתם', ורק אח"כ חוזר לומר מה ראה משה כדי שכך יעשה, לכאורה היה צריך להיות הסדר כך, וראה אשר אתה מראה בהר ועשה בתבניתם, ולמה הקדים הכתוב עשייתם קודם אמר מה ראה. ועוד קשה דכלל לא היה צריך לומר 'וראה', דדי לומר עשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר, ולמה כלל נקט וראה הרי זה מיותר.

ואולי יש לומר דהיה משה להוט לעשות רצון ה', ולכך מיד שהתחיל לראות התחיל בעשייתם, ואמר לו הקב"ה תמתין ואל תעשה בחפזה, אלא עשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר, וממילא לכך כתיב וראה, ורצה הקב"ה להמשיך ולומר אשר אתה מראה בהר, אלא שהיות והתחיל משה בעשייתם, לכך הקדים הכתוב ואמר ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר.

חמש חריצת תהיין חברת אשה אל אחתה

וחמש יריעת חברת אשה אל אחתה (כו, ג). עיין רש"י שביאר דכך הוא דרך המקרא, דבדבר שהוא לשון נקיבה אומר אשה אל אחותה, כמו שגבי הכרובים דהוא דבר שהוא לשון זכר אמר ופניהם איש אל אחיו, ששייך בו.

חידושו

תרומה

של מקרא

בלשון נקיבה, מ"מ הדמיון שלהם לאינשי
מה עניינם לזה כלל.

ועוד קשה למה כתיב ב' פעמים וחמש
יריעת חברת אשה אל אחותה, הרי די
לומר פעם אחת, חמש היריעת תהיין
חברת אשה אל אחותה וכן חמש היריעת
הנשארות, אבל ב' פעמים למה ליה
למינקט. וצ"ע.

אבל קשה דמה עניין זה אצל זה כלל, הרי
גבי הכרובים מה דנקט הכתוב ופניהם
איש אל אחיו, זהו משום דהיה להם דמות
פני תינוק, ולכך שייך באמת לדמותם
לאיש אל אחיו, דגם פניהם כתיב שם דהיו
להם דמות פנים וכנ"ל, ומשא"כ כאן גבי
יריעת מה עניין לדמותם כלל לאנשים
ולומר דהם חברת אשה אל אחתה, דהגם
דהלשון נקיבה שנקט בהם ניהא, דמיירי

יוצא לאור ע"י הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו, מחבר גליון 'דפירשנו' על הדף היומי,
קרית קרעטשניף רחובות.

להנצחות ולרשימת תפוצה וכן לכל ענייני הגיליון ניתן לפנות למס' פאלפון
0533132203 או למייל sh0533132203@gmail.com